МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

УКРАЇНСЬКА ПРИЗМА

АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

КРИХКА НЕЗВОРОТНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО КУРСУ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА ЗА ЧОТИРИ РОКИ КАНДИДАТСТВА

РОСТИСЛАВ КЛІМОВ
АНАСТАСІЯ ДОВБИШ

Крихка незворотність європейського курсу Республіки Молдова за чотири роки кандидатства

Аналітична записка підготовлена експертами дослідницької програми Регіональних ініціатив і сусідства Ради зовнішньої політики "Українська призма" в рамках проекту за підтримки Міжнародного фонду "Відродження". Вона представляє позицію авторів і не обов'язково відображає позицію Міжнародного фонду "Відродження".

Автори:

Ростислав Клімов

Анастасія Довбиш

© Рада зовнішньої політики "Українська призма", 2026 | prismua.org

Зміст

Вступ 1

I. Інституційно-правова траєкторія 2022–2026 3

II. Економічний та внутрішньополітичний вимір 9

III. Безпековий вимір і гібридна резильєнтність 14

IV. Порівняння з Україною та сценарії 19

Висновки 24

Додатки 26

Вступ

Від моменту, коли остання держава вступила до ЄС, минуло майже тринадцять років, а від попереднього масштабного розширення, якщо не враховувати Румунію та Болгарію, – уже понад двадцять. Наразі статус кандидата на членство в Європейському Союзі зберігають дев'ять держав із різним масштабом інтеграції та різними термінами перебування в цьому статусі. Кожна з них проходить власний за складністю шлях реформ і виконання євроінтеграційних планів. Проте серед цього переліку виокремлюється група держав, чий поступ значною мірою сповільнюється не лише внутрішніми, а й зовнішніми чинниками. Йдеться передусім про Україну, Республіку Молдова та Грузію.

З-поміж таких чинників у молдовському випадку найтривалішим залишається придністровський. Із початку 1990-х років Республіка Молдова живе в умовах фактичної втрати контролю над лівобережжям Дністра, де російські війська залишаються попри ухвалені на найвищому рівні зобов'язання щодо їх виведення. Придністров'я ускладнює для Кишинева цілий комплекс питань: контроль кордонів, енергетичну політику, митне регулювання та виконання зовнішніх угод. У гіршому сценарії цей чинник може поставити перед ЄС питання, подібне до «прецеденту Кіпру»: чи можлива повноцінна інтеграція держави, яка фактично не контролює всю свою територію.

Водночас Придністров'я не вичерпує переліку перешкод. Реформаторський курс уряду проєвропейської Партії дії і солідарності (PAS) постійно випробовується проросійським політичним сегментом, мережею медіа, пов'язаних із колишніми олігархами, та каналами зовнішнього втручання. Найвиразніше це проявилося під час конституційного референдуму 20 жовтня 2024 року, коли норма про європейський вибір отримала підтримку лише 50,38% голосів. Вирішальну перевагу забезпечила діаспора, тоді як у самій країні результат був значно менш переконливим. Ще напередодні голосування президентка Мая Санду публічно заявила про задокументовані спроби купівлі близько 300 тисяч голосів коштом структур, пов'язаних із Російською Федерацією.

Попри цей фон, Молдова належить до наймолодших кандидатів. Туреччина має цей статус іще з 1999 року, Північна Македонія – з 2005-го, Чорногорія – з 2010-го, Сербія – з 2012-го, Албанія – з 2014-го. Молдова отримала його лише 23 червня 2022 року й перебуває в ньому заледве чотири роки. Саме тому молдовський випадок цікавий не тривалістю кандидатства, а його інтенсивністю: за короткий період країна змогла просунутися швидше, ніж багато держав, які перебувають у цьому статусі значно довше. Двосторонній скринінг законодавства Європейською Комісією було

завершено 22 вересня 2025 року, всього за п'ятнадцять місяців від першої міжурядової конференції, чого досі не вдавалося жодному кандидату.

Економічні дані також демонструють, що європейський напрям став для Молдови не лише політичним, а й торговельним вибором. Якщо у 2021 році експорт товарів Молдови до ЄС-27 становив 1,83 млрд євро, то у 2024-му він сягнув 2,4 млрд євро, а сукупна частка ЄС у її зовнішній торгівлі товарами зросла до 54%. При цьому понад 65% усього молдовського експорту прямує до Союзу. Натомість частка торгівлі з Російською Федерацією впала до 2,5%, що свідчить про суттєве послаблення колишньої торговельної залежності. Водночас це не означає повного виходу з російської орбіти впливу, оскільки вразливими залишаються інші канали – енергетичний, інформаційний, партійно-політичний та електоральний. Фінансовий бік цього процесу підкріплює План зростання для Молдови на 2025–2027 роки обсягом 1,9 млрд євро, ухвалений Європейським Парламентом і Радою в березні 2025 року.

Молдова є показовим і водночас нетиповим випадком сучасної політики розширення ЄС. Її нетиповість полягає в тому, що держава з невирішеним територіальним конфліктом, постійним російським тиском і внутрішньою політичною вразливістю водночас стала одним із найдинамічніших кандидатів на вступ до Союзу. Саме в цьому й полягає головний парадокс молдовського кейсу: слабка стартова позиція не зупинила, а в окремих аспектах навіть підкреслила швидкість її євроінтеграційного просування. Тому далі варто простежити, як Молдова пройшла перші чотири роки кандидатства, що прискорювало реформи, що їх стримувало і за яких умов європейський курс країни може стати незворотним.

I. Інституційно-правова траєкторія у 2022–2026

1.1. Від асоціації до кандидатства: заявка, статус кандидата, старт переговорів, завершення скринінгу

Євроінтеграційний шлях Республіки Молдови розпочався задовго до 2022 року, однак саме повномасштабне вторгнення Росії в Україну змінило масштаб та темп цього процесу. Інституційну базу заклала Угода про асоціацію між Молдовою та ЄС. Вона була підписана 27 червня 2014 року і повністю набрала чинності з 1 липня 2016-го. Її основною складовою стала Поглиблена та всеохопна зона вільної торгівлі (DCFTA), яка передбачала поступове зближення молдовського законодавства й регуляторних практик з acquis ЄС.

Заявку на членство було подано 3 березня 2022 року, через три дні після українського подання та через тиждень після початку повномасштабної війни. Реакція Європейської Комісії була незвично швидкою для процедури розширення. 17 червня 2022 року вона оприлюднила Висновок із рекомендацією надати країні статус кандидата за умови виконання дев'яти пріоритетних кроків (реформа правосуддя, боротьба з корупцією, деолігархізація, реформа державного управління, фінансовий нагляд, права людини тощо). 23 червня 2022 року Європейська Рада надала Молдові статус кандидата. Це рішення не можна пояснювати лише внутрішнім реформаторським прогресом Молдови. Воно також відображало нову політичну логіку ЄС після 24 лютого 2022 року, коли розширення почало розглядатися як один з інструментів безпеки. На цьому фоні молдовський темп виглядає винятковим, так як Чорногорія отримала статус кандидата приблизно через два роки після заявки, Албанія – через п'ять, Боснія і Герцеговина – майже через сім.

Головним завданням Кишинева у 2022-2023 роках стало виконання дев'яти пріоритетів, від яких залежав перехід до переговорного етапу. Європейська Комісія оприлюднила Аналітичний звіт щодо рівня узгодженості молдовського законодавства з acquis по всіх 33 розділах у лютому 2023 року. Вже у червні 2023-го року вона поінформувала Раду про прогрес, а 8 листопада того ж року офіційно рекомендувала відкриття переговорів про вступ. Того ж року Молдова вперше була включена до щорічного пакета розширення. Країну вже почали оцінювати як кандидата, щодо якого застосовується логіка переговорного моніторингу. Рішення Європейської Ради

щодо відкриття переговорів було ухвалене 14 грудня 2023 року. Від моменту надання статусу кандидата до цього рішення минуло 18 місяців. Північна Македонія, для прикладу, очікувала такого ж рішення 17 років, а Албанія близько восьми.

Перша міжурядова конференція 25 червня 2024 року в Люксембурзі, яка була проведена синхронно з Україною, дала формальний старт переговорам. Уже в липні 2024 року Європейська Комісія розпочала двосторонній скринінг законодавства. Його завданням було оцінити готовність Молдови за кожним розділом acquis і підготувати технічну основу для відкриття переговорних кластерів. 16 січня 2025 року Комісія передала Раді перший скринінговий звіт щодо Кластера 1 «Основи». Завершення всього процесу настало 22 вересня 2025 року: п'ятнадцять місяців роботи зробили Молдову найшвидшим кандидатом в історії розширення за оцінкою самої Європейської Комісії та представників молдовського уряду.

Крім того, скринінг не міг відбуватись у вакуумі. Паралельно Молдова закріплювала європейський курс під час електоральних процесів, фінансово та символічно. У жовтні 2024 року норму про європейський вибір було закріплено в Конституції країни, у березні 2025-го Європейський Парламент і Рада ухвалили План зростання для Молдови на 2025–2027 роки обсягом 1,9 млрд євро з прив'язкою до Програми реформ, а 4 липня 2025 року в Кишиневі відбувся перший в історії саміт ЄС–Молдова. Листопадовий пакет розширення 2025 року зафіксував, що країна виконала умови для відкриття трьох переговорних кластерів одночасно: 1 («Основи»), 2 («Внутрішній ринок») і 6 («Зовнішні відносини»). Молдовський уряд офіційно поставив за мету закрити переговори щодо вступу на початку 2028 року.

1.2. Прогрес за Кластером 1 «Основи»: верховенство права, деолігархізація, держуправління

Під час переговорного процесу Кластер 1 «Основи» має особливу вагу. Його відкривають першим і закривають останнім, тому саме через нього ЄС найпослідовніше відстежує сталість реформ у країні-кандидаті. Він складається з п'яти розділів acquis: державні закупівлі (розділ 5), статистика (розділ 18), правосуддя та фундаментальні права (розділ 23), правосуддя, свобода і безпека (розділ 24), а також фінансовий контроль (розділ 32). Окреме значення відіграють і горизонтальні виміри: функціонування демократичних інституцій, реформа державного управління та економічні критерії. Саме за ними найкраще проглядається, чи здатна держава виконувати закони, а не тільки їх ухвалювати. Перший скринінговий звіт щодо цього кластера Єврокомісія передала Раді 16 січня 2025 року, заклавши основу для подальшої оцінки молдовських реформ.

Серед напрямів Кластера 1 найбільш помітний прогрес відбувся у сфері правосуддя, оскільки саме в ній за останні чотири роки відбулися найбільш радикальні зміни. Основним інструментарієм цієї реформи стало зовнішнє оцінювання доброчесності – vetting. Логіка полягала в тому, щоб перевірити походження статків, зв'язки та доброчесність суддів та прокурорів. Цей процес розгорнули у дві великі хвилі. Механізм стартував з так званого pre-vetting, тобто з чистки персоналій, які лише були кандидатами в органи суддівського та прокурорського "самоврядування". Відповідну незалежну комісію створили ще навесні 2022 року на виконання резонансного Закону № 26/2022, збалансувавши її склад порівну: троє національних експертів і троє міжнародних, яких затверджував парламент.

Перші результати pre-vetting показали, наскільки жорстким був цей фільтр для системи. Після запровадження вимоги pre-vetting на посади членів Вищої ради магістратури подалися 28 суддівських і 21 несуддівський кандидат, а на посади у Вищій раді прокурорів – 19 прокурорів і 3 представники громадянського суспільства. У першій фазі Комісія оцінювала 69 кандидатів до SCM і SCP, тоді як загалом механізм мав охопити 122 кандидатури. Найвищий рівень непроходження був серед суддів: оцінювання не пройшли 78% суддів-кандидатів, порівняно з 50% прокурорів і 57% представників громадянського суспільства.

Наступним етапом став повний vetting уже чинних представників системи правосуддя. В межах цього етапу реформа стосувалась і топ-посадовців: судді Вищої судової палати, очільники судів, антикорупційні прокурори й навіть Генерального прокурора. Водночас темп перевірок був нерівномірним. Якщо суддівський корпус до кінця 2025 року пройшов перевірку приблизно на 60%, то в прокуратурі все просувалося повільніше. Зі 158 осіб під процедурою станом на травень 2026 року тільки 19 змогли довести свою доброчесність. П'ятеро посадовців перевірку не пройшли, 27 подали у відставку, а понад 100 справ залишалися на розгляді.

Найпомітнішим наслідком механізму vetting став масовий вихід суддів із системи. В апеляційних судах більше половини представників системи написали заяви на звільнення задля уникнення проходження оцінювання. Для прикладу, Кишинів втратив 21 суддю із 40, Бєльці – 12 із 17, Кагул – 3 із 6, а Комрат – 1 із 4.

На початку реформи експерти застерігали, що масове звільнення суддів може створити ризик кадрового паралічу, подібний до албанського досвіду. Це застереження важливе, оскільки дозволяє оцінювати vetting також як потенційне джерело інституційної нестабільності. Однак такої катастрофи не відбулося, і система витримала, в першу чергу за рахунок механізму тимчасових переведень. Крім того, оновлена Вища судова палата у 2025 році розглянула майже вдвічі більше справ, ніж отримала за цей період нових позовів, розглядаючи старі справи.

За даними «Барометра громадської думки», довіра до судів зросла з 15% у 2024 році до 27,5% наприкінці 2025-го. Цей показник свідчить, що реформа почала давати помітний суспільний ефект, хоча й не можна казати про повне відновлення довіри. Додатковим індикатором є виконання 71% завдань профільної стратегії.

Однак ідеалізувати застосовану Кишиневом стратегію "очищення" системи правосуддя не варто, оскільки Венеційська комісія періодично повідомляла, що vetting – це екстрена, одноразова акція, і робити з неї постійну практику добору кадрів не можна. Своєю чергою спостерігачі від ОБСЄ, які займалися моніторингом першої хвилі цього процесу з літа 2022 по серпень 2023 року, хоч і назвали його об'єктивним, все ж залишили значний список рекомендацій щодо прозорості та доопрацювання законів.

Ефективність антикорупційного треку в Молдові забезпечується трьома профільними інституціями: Національним антикорупційним центром, Антикорупційною прокуратурою та Агентством з повернення активів, здобутих злочинним шляхом. Якщо у 2022–2024 роках основний акцент робився на перебудові цих органів, то у 2025 році дедалі важливішими стали конкретні вироки у справах високопосадовців.

Найрезонанснішим прикладом став кейс Владіміра Плахотнюка, колишнього лідера Демократичної партії, якого слідство пов'язує з організацією так званої «крадіжки століття». Після тривалого перебування у розшуку його затримали в Греції в липні 2025 року на підставі «червоного оповіщення» Інтерполу, а вже 25 вересня, буквально за три дні до молдовських парламентських виборів, екстрадували до Кишинева. Суть справи полягає у масштабному виведенні з банківської системи країни близько 1 млрд доларів США, що на момент вчинення злочину дорівнювало майже 12% національного ВВП Республіки Молдова.

Сторона обвинувачення інкримінувала фігуранту привласнення щонайменше 39 млн доларів та 3,5 млн євро через фінансові платформи, пов'язані з оточенням Ілана Шора, а 22 березня 2026 року суд виніс вирок у вигляді 19 років позбавлення волі.

Втім, правозастосовна практика 2025 року не обмежилася лише однією справою. Протягом року винесли обвинувальні вироки стосовно ще кількох відомих політичних фігур, серед яких чинні депутати парламенту Александр Нестеровський та Ірина Лозован, а також вже колишня очільниця (башкан) Гагаузії Євгенія Гуцул.

Водночас цей напрям не варто описувати як безперервну історію успіху. Найбільш показовим став інцидент навколо ухваленого парламентом закону про амністію. Практичне застосування його норм спровокувало публічний скандал через звільнення кількох осіб, засуджених до довічного ув'язнення. У результаті Конституційний суд був змушений спершу призупинити дію цього нормативного акта, а згодом – визнати

окремі його положення неконституційними, що змусило законодавців подати заяви про відставку до завершення оцінювання.

Деолігархізація стала окремою особливістю молдовського євроінтеграційного треку. Саме цим Кишинів помітно відрізняється від більшості держав Західних Балкан, для яких така вимога не була сформульована настільки прямо. Початкова правова стратегія влади, однак, виявилася вразливою. Правова база 2023 року пропонувала введення персонального статусу «особи, визнаної олігархом», однак в той самий час вона наразилася на жорстку критику Венеційської комісії. Європейські експерти вказали на надмірну розмитість дефініцій, що створювало ризики вибіркового застосування закону.

Реагуючи на ці зауваження, молдовський уряд переорієнтувався з індивідуального («персонального») підходу на секторальні інструменти. Пріоритет змістився на посилення системного контролю, демонополізацію медіаринку, захист банківського сектору та диверсифікацію енергетики. Найбільш помітним кроком стало рішення Конституційного суду від 19 червня 2023 року про визнання неконституційною діяльності проросійської партії «Шор». Цьому передувало введення у жовтні 2022 року санкцій з боку Міністерства фінансів США проти Ілана Шора та Владіміра Плахотнюка за їхню участь у дестабілізаційних кампаніях Кремля.

Попри ці кроки, Європейська Комісія у своїх моніторингових звітах оцінює результати деолігархізації доволі стримано. У звітах наголошується, що точкові політико-правові рішення не замінять довгострокових системних реформ, через що цей напрям усе ще потребує доопрацювань.

Своєю чергою реформа державного управління менш помітна в публічному просторі, але для переговорного процесу вона має не менше значення. Стратегічним орієнтиром виступила профільна Стратегія на 2023–2030 роки, яка фокусується на професіоналізації корпусу держслужбовців, оптимізації децентралізованого територіального устрою та цифровізації послуг за сприяння Агентства електронного урядування.

Європейська Комісія визнає поступ Кишинева у цифровізації послуг, але водночас вказує на слабку адміністративну спроможність як на головне «вузьке місце» системи. Наголошувалось, що від реальної дієздатності бюрократичного апарату безпосередньо залежить спроможність Молдови отримати 1,9 млрд євро в межах Плану зростання для Молдови (Growth Plan for Moldova) та вчасно виконати цільові індикатори Програми реформ.

Цю нерівномірність реформ доцільно показати візуально. Саме для цього в **Додатку 1** подано двоконтурну радарну діаграму, яка порівнює стартові позиції 2022 року з результатами на кінець 2025-го.

Оскільки Європейська Комісія не послуговується числовими індикаторами, для побудови діаграми її якісні оцінки було переведено в єдину шкалу від 0 до 5 за фіксованим протоколом. В основу лягли дві шкали, якими оперують самі звіти пакета розширення: п'ятиступенева шкала стану готовності (від «раннього етапу» до «просунутого рівня») та шестиступенева шкала річного прогресу (від «відкату» до «дуже доброго прогресу»). Підсумковий бал кожного виміру складається з базового рівня готовності та поправки на накопичену динаміку, що дозволяє відобразити не лише статичний стан, а й напрям руху за період кандидатства. Детальне обґрунтування з прив'язкою кожного значення до конкретного формулювання звітів подано в **Додатку 2 та Додатку 3**.

Слід наголосити, що запропонована шкала є передусім інструментом наочної демонстрації, а не самостійним вимірюванням. Переведення вербальних оцінок у числа неминуче містить елемент експертного судження, особливо щодо проміжних значень. З огляду на це діаграму доцільно трактувати як ілюстрацію відносного масштабу та напряму змін, а не як точний кількісний показник готовності.

II. Економічний та внутрішньополітичний вимір

2.1. Економіка: переорієнтація торгівлі за DCFTA та фінансова підтримка ЄС

Якщо інституційно-правова траєкторія показує, наскільки швидко Молдова рухалася процедурно, то економічні дані дають відповідь на інше питання: чи був європейський вибір лише політичною заявою, чи спирався на реальну зміну господарських зв'язків. Відповідь радше є другою. За чотири роки кандидатства торговельний аспект країни змінився настільки, що повернення до попередньої моделі стало б не тільки політично небажаним, а ще й значно економічно болісним.

Фундаментом цієї переорієнтації залишається Поглиблена та всеохопна зона вільної торгівлі (DCFTA), що діє з 2016 року. Її ефект найкраще видно в динаміці експорту. Якщо у 2021 році Молдова продала до ЄС-27 товарів на 1 834 млн євро, то у 2024-му ця сума зросла до 2 400 млн євро, тобто приблизно на третину за три роки. Імпорт із ЄС зростав ще динамічніше, піднявшись із 3 187 млн євро у 2021-му до 5 176 млн євро у 2024-му. Як результат, Європейський Союз закріпився як головний торговельний партнер країни: у 2024 році на нього припадало 54% усього товарообігу Молдови, тоді як на Україну 11,1%, а на Китай 9,8%. За часткою саме експорту залежність від європейського ринку ще виразніша, адже туди прямує приблизно дві третини молдовських товарів. Тут оцінки коливаються в межах 65–67% залежно від методики й року.

Зворотний бік цього процесу є не менш показовим. Частка Росії у зовнішній торгівлі Молдови впала до приблизно 2,5%, а в структурі імпорту частка російських товарів скоротилася з 14% у 2017 році до 4% у 2023-му. Ринок, який десятиліттями вважався для Кишинева безальтернативним каналом збуту вина, фруктів та овочів, фактично перестав бути значущим чинником. Це не означає повної емансипації від Москви, оскільки чутливими залишаються інші важелі, передусім інформаційний, однак у суто торговельному вимірі залежність демонтовано. Однак загальне економічне зростання Молдови у 2024 році становило лише 0,5%. Переорієнтація торгівлі відбулася, але вона поки що не конвертувалася у відчутне прискорення економіки, і це залишає простір для євроскептичних аргументів про те, що європейський вибір не приніс швидкого добробуту.

Саме на компенсацію цього розриву спрямований фінансовий компонент інтеграції. Його стрижнем стали два інструменти. Перший – Економічний та інвестиційний план для Східного партнерства (EIP) уже мобілізував близько 1,6 млрд євро публічних і приватних інвестицій у флагманські проєкти для Молдови. Другий і набагато масштабніший План зростання для Молдови на 2025–2027 роки обсягом до 1,9 млрд євро, був запропонований Комісією 10 жовтня 2024 року, а 18 березня 2025-го остаточно схвалений Радою та Європейським Парламентом. Це найбільший пакет фінансової підтримки за всю історію відносин ЄС із Молдовою, і за оцінкою Комісії він має потенціал подвоїти економіку країни протягом десятиліття. Структурно План складається приблизно з 1,5 млрд євро пільгових кредитів та 385 млн євро безповоротних грантів, а кошти видаються траншами й жорстко прив'язані до виконання Програми реформ, узгодженої між Кишиневом і Брюсселем.

Ключова деталь, що відрізняє План зростання від колишньої «допомоги заради допомоги», полягає саме в цій умовній складовій. Гроші надходять за конкретні показники у сфері реформ. Це підтвердив перший регулярний платіж: у вересні 2025 року Комісія перерахувала 18,9 млн євро лише після того, як визнала виконаними чотири індикатори Програми реформ, пов'язані переважно з відкриттям конкурентних ринків електроенергії та газу й заходами енергетичної безпеки. Окремо, на першому саміті ЄС–Молдова 4 липня 2025 року було анонсовано попереднє фінансування на суму 270 млн євро. Водночас тут існує й вразливість, на яку вказувала Комісія, бо здатність освоїти ці кошти прямо залежить від адміністративної спроможності, яка, як було показано вище, залишається слабким місцем молдовської системи.

Цю торговельну переорієнтацію та масштаб фінансової підтримки доцільно наочно продемонструвати. У **Додатку 4** подано графік динаміки експорту й імпорту Молдови з ЄС-27 за 2021–2024 роки разом із показником падіння частки Росії в товарообігу, а в **Додатку 5** наведено стовпчикову діаграму двох ключових фінансових інструментів, EIP та Плану зростання, з розбивкою останнього на пільгові кредити й безповоротні гранти.

2.2. Внутрішня політика: референдум 2024 року та електоральні цикли 2024–2025

Економічна переорієнтація створила матеріальну основу європейського курсу, проте його політична легітимність вирішувалася на виборчих дільницях. Період 2024–2025 років став для Молдови чергою електоральних випробувань, кожне з яких могло або закріпити, або зупинити інтеграцію. Показово, що жодне з них не дало беззаперечної переваги, і саме ця крихкість є однією з визначальних рис молдовського кейсу.

Найгострішим випробуванням став конституційний референдум 20 жовтня

2024 року, проведений одночасно з першим туром президентських виборів. Виборцям пропонувалося закріпити в Конституції курс на членство в ЄС, аби майбутнім урядам було складніше "розвернути" країну назад. Передвиборчі опитування показували підтримку на рівні понад 60%, тому результат став несподіваним та не надто приємним для проєвропейського табору. За підрахунками Центральної виборчої комісії, «за» проголосували 50,38%, тобто 750 238 голосів проти 738 636. Різниця між таборами вимірювалася приблизно одинадцятьма тисячами голосів.

Роль діаспори в цей момент стала вирішальною. Близько 77% молдован, які голосували за кордоном, підтримали європейську поправку, тоді як усередині країни «за» було лише близько 45%. Найрішучіше європейський вибір відкинули проросійські регіони: у Гагаузії «проти» проголосували 94,8%, у болгаромовному районі Тараклія 86,8%, а в Придністров'ї близько 62,5%. Парадоксально, але опір спостерігався навіть у районах, що межують безпосередньо з ЄС. Наприклад, в Унгенському районі на кордоні з Румунією «проти» проголосували 56,75%.

Другим випробуванням став, власне, президентський цикл. У першому турі 20 жовтня 2024 року чинна президентка Мая Санду здобула близько 42,5%, не дотягнувши до перемоги в один тур, тоді як її головний суперник, екпрокурор Александр Стояногло за підтримки соціалістів, отримав близько 26%. У другому турі 3 листопада Санду перемогла з результатом 55,35% проти 44,65%. І знову вирішальною виявилася діаспора: понад 80% закордонних виборців підтримали Санду, тоді як без урахування цих голосів усередині країни перемагав Стояногло. Електоральна географія другого туру майже дзеркально повторила референдум: Стояногло домінував у Гагаузії, Тараклії та сільських проросійських регіонах, а Санду в Кишиневі, серед молоді та за кордоном.

Третім, підсумковим випробуванням стали парламентські вибори 28 вересня 2025 року, які багато спостерігачів називали поворотним пунктом. Їхній результат виявився впевненішим, ніж побоювалися прихильники інтеграції. Проєвропейська Партія дії і солідарності (PAS) зберегла однопартійну більшість, здобувши близько 50,2% голосів і 55 зі 101 мандатів. Проросійський «Патріотичний блок» на чолі з екпрезидентом Додоном отримав близько 24,2% і 26 мандатів. Порівняно з тріумфом 2021 року, коли PAS мала 63 мандати, позиції партії дещо звузилися, а парламент став фрагментованішим: до нього вперше увійшли блок «Альтернатива» (близько 8%), «Наша партія» Усатого (6,2%) та уніоністська «Демократія вдома» (5,62%). Втім, головний підсумок незмінний, оскільки діаспора знову забезпечила вирішальну перевагу, віддавши за PAS близько 78% голосів. Збереження проєвропейської більшості напередодні найбільш активного етапу переговорів усунуло ризик внутрішнього розвороту й дало Брюсселю підставу говорити про стійкість молдовського вибору.

Електоральний цикл 2024–2025 років підтвердив дві речі одночасно. З одного

боку, проєвропейський курс має стабільну, відтворювану більшість, здатну перемагати в кількох голосуваннях поспіль попри безпрецедентний зовнішній тиск. З іншого боку, ця більшість тримається на тонкому балансі і критично залежить від діаспори, тоді як усередині країни суспільство залишається розколотим майже навпіл. Саме ця двоїстість визначає крихкість незворотності, до якої прагне Республіка Молдова.

2.3. Громадська думка: між євроентузіазмом і євроскептицизмом

Електоральні результати фіксують вибір у конкретний момент, але глибший і динамічніший зріз дають соціологічні дослідження. Вони демонструють, що молдовське суспільство не є ані суцільно євроентузіастичним, ані принципово євроскептичним, а перебуває в стані хиткої, але радше стабільної проєвропейської більшості.

Дослідження Міжнародного республіканського інституту (IRI) ще наприкінці 2022 року фіксувало, що членство в ЄС підтримують 63% молдован, а виступають проти 33%. Через рік, у середині 2023-го, цей показник лишився незмінним на рівні 63%. Свіжіші дані 2025 року підтверджують стабільність картини, так як за результатами опитування, проведеного для Європейської Комісії у травні–червні 2025 року, 60% молдован підтримували членство в ЄС, а 63% проголосували б «за» на гіпотетичному референдумі, проти 26%. При цьому 55% мали загалом позитивний образ ЄС, а 14% – негативний. Така стійкість показника навколо позначки 60% протягом трьох років, попри економічні труднощі та інтенсивну дезінформаційну кампанію, є радше свідченням укоріненості європейського вибору, ніж його випадковості.

Водночас за цими цифрами ховаються важливі нюанси, які не можна трактувати як беззастережну підтримку. По-перше, рівень поінформованості залишається доволі низьким: лише 48% молдован почуваються добре або дуже добре поінформованими про ЄС та політику розширення. Підтримка, що ґрунтується на загальному прагненні «кращого життя» більше ніж на розумінні конкретних наслідків членства, є вразливою до маніпуляцій. По-друге, у фокусі суспільної тривоги стоїть не політичне питання, а економічне, оскільки 63% респондентів називали найголовнішою проблемою країни вартість життя, низькі доходи та інші фінансові питання. Подальша підтримка інтеграції залежатиме від того, чи відчують люди матеріальну віддачу від європейського курсу, а не лише символічну.

Показовою є й еволюція ставлення до Росії, що опосередковано підживлює проєвропейські настрої. Якщо у 2021 році, до повномасштабного вторгнення, негативно оцінювали відносини з Росією значно менше людей, то у травні 2025-го вже 74% молдован вважали ці відносини поганими або дуже поганими, що на 26 пунктів більше, ніж до війни. Проєвропейський дрейф значною мірою живиться більше відразою до

наслідків російської агресії, побаченої на прикладі сусідньої України.

Громадська думка Молдови являє собою стабільну, але неглибоку проєвропейську більшість, оперту на змішану мотивацію: економічні сподівання, негативне сприйняття Росії та поки що обмежене розуміння самого процесу інтеграції. Ця конфігурація пояснює, чому проєвропейські сили виграють вибори, але роблять це з мінімальним відривом. Вона ж окреслює головний внутрішній виклик незворотності. Курс утримується доти, доки європейський вибір асоціюватиметься з кращим життям, а не з абстрактною геополітикою, і доки діаспора компенсуватиме внутрішні коливання. Для перетворення тонкої більшості на стійкий консенсус Кишиневу доведеться виграти боротьбу за відчутний добробут пересічного громадянина.

III. Безпековий вимір і гібридна резильєнтність

3.1. Російське втручання, дезінформація, спроби купівлі голосів та інституційні відповіді

На тлі динамічної інтеграції Молдови до європейських інституцій, особливої актуальності набуває питання зовнішнього впливу на внутрішньополітичні процеси країни. Одним із ключових викликів у цьому контексті залишається російський вплив. РФ постійно використовує широкий спектр інструментів для збереження своєї влади в Молдові, серед яких ключове місце займає пряме або опосередковане фінансування політичних проєктів, а також залучення пов'язаних із Росією бізнес-груп та олігархічних структур, створення і підтримка локальних проксі-мереж. Важливим компонентом є інформаційний вплив, що реалізується через системні медійні та онлайн-кампанії, спрямовані на дискредитацію проєвропейського курсу, підрив довіри до західних партнерів і поширення антиєвропейських та антиамериканських наративів. Особлива увага приділяється роботі з суспільними настроями через соціальні медіа. До того ж, Росія втручається у виборчі процеси, наприклад, через підкуп виборців, фінансову стимуляцію лояльних політичних сил, маніпуляції виборчими процедурами, організацію протестів з метою створити суспільну напругу та політично дестабілізувати Молдову. Разом ці практики формують багаторівневу систему впливу.

Найбільш показовими прикладами гібридного впливу в Республіці Молдова є президентські (2024 рік) та парламентські (2025 рік) вибори, під час яких втручання Росії було особливо інтенсивним і масштабним. Представники громадянського суспільства відзначають, що Молдова фактично стала своєрідним «полігоном» для відпрацювання дезінформаційних стратегій, які згодом можуть застосовуватися в інших державах регіону.

Президентські вибори мали особливе політичне значення, оскільки результат розглядався як один з визначальних для подальшого зовнішньополітичного курсу країни. Для Москви ключовим завданням у цьому контексті було не допустити зміцнення позицій проєвропейських сил та, зокрема, послаблення або усунення впливу чинної президентки Маї Санду. Саме тому у ході цих виборів було зафіксовано масштабне використання цифрових інструментів впливу, зокрема мережі фейкових акаунтів у соціальних медіа, які були спрямовані на поширення проросійської пропаганди та

дезінформації. Журналістські розслідування вказували на існування організованої «цифрової армії», яка координовано діяла з метою впливу на громадську думку напередодні та під час голосування.

Наступним важливим етапом стали парламентські вибори 2025 року, які розглядалися як продовження та розвиток тієї ж політичної боротьби за стратегічний курс Молдови. Якщо президентські вибори визначали загальну рамку зовнішньополітичного курсу, то парламентські мали безпосередній вплив на формування уряду та практичну реалізацію політики країни, що надавало їм не меншого значення.

На цьому тлі офіційні особи та представники влади заявляли про посилення зовнішнього втручання. Зокрема, президентка Мая Санду заявляла про масштабні фінансові ресурси, які, за її оцінками, сягали сотень мільйонів євро та були спрямовані на підкуп виборців, інформаційні операції та спроби впливу на електоральну поведінку. Окремо вона наголосила про системність таких дій РФ, що охоплювали як територію самої Молдови, так і громадян за її межами, через активізацію впливу на діаспору. Також правоохоронні органи повідомляли про проведення масштабних рейдів і розслідувань щодо осіб, яких підозрювали у підготовці дестабілізаційних дій за підтримки зовнішніх сил. За словами представників силових структур і радників з національної безпеки, йшлося не лише про класичні інструменти дезінформації та підкупу, а й про більш широкий набір методів впливу, включно з координацією деструктивної активності та створенням умов для суспільної напруги.

За даними розслідувань, фінансування таких операцій здійснювалося через складні транскордонні схеми, зокрема із використанням криптовалют і посередницьких мереж у Європі. Представники регуляторних органів підкреслювали, що обсяги витрат на інформаційний вплив свідчили про системний і стратегічний характер цих дій. Зокрема, за оцінками голови Аудіовізуальної ради Ліліани Віцу, Росія спрямувала на вплив на вибори кошти в обсязі, еквівалентному близько 2% ВВП Молдови, тоді як роком раніше цей показник становив приблизно 1% ВВП.

Інформаційний вплив доповнювався кібератаками проти державних інституцій. Йдеться не лише про окремі інциденти, а про систематичне використання технік фішингу, соціальної інженерії та компрометації облікових записів державних службовців і установ. Потенційна вразливість та «ненадійність» державних систем використовувалась, щоб підсилювати недовіру до інституцій та знижувати рівень суспільної впевненості у здатності держави контролювати ситуацію.

У соціальних медіа ця стратегія реалізовувалася через масштабовані мережі автоматизованих акаунтів і бот-активності, які забезпечували штучне підсилення окремих наративів та разом з тим фрагментували інформаційне середовище. Координоване поширення потрібного виду контенту дозволяло Москві створювати ілюзію

масової підтримки проросійської позиції. До того ж, окрема увага приділяється російськомовному населенню Молдови, яке розглядається як стратегічно важлива аудиторія впливу. У таких умовах дезінформаційні повідомлення часто апелюють до історичної ностальгії, зокрема до радянського минулого, підсилюють скепсис щодо європейської інтеграції та політичних реформ. У результаті формується наратив, у якому російськомовні громадяни подаються не як частина проблеми, а як нібито «жертви» державної політики, орієнтованої на Захід.

Попри масштабність інформаційного та політичного тиску, у Молдові все ж зміг сформуватись структурований підхід до протидії дезінформації. Наприклад, виконавчий директор Інституту європейської політики та реформ Юліан Гроза пояснює, що важливою є координація зусиль державних органів, громадянського суспільства та незалежних медіа, що дозволяє системно реагувати на інформаційні загрози.

Значну роль у цьому процесі відіграє Європейський Союз, який є не лише політичним партнером у межах євроінтеграційного курсу, а й важливим джерелом експертної та технічної підтримки. Допомога з боку ЄС охоплює розвиток кібербезпеки, зміцнення незалежних медіа, фінансування освітніх та комунікаційних проєктів, а також удосконалення системи моніторингу інформаційного простору. До того ж, це дозволяє поступово інтегрувати Молдову в європейські стандарти протидії гібридним загрозам. Окремим напрямом залишається залучення діаспори, де за підтримки європейських партнерів розширюються механізми участі у виборах.

3.2. Придністров'я як заморожений конфлікт і ризик членства («прецедент Кіпру»)

Придністровський конфлікт є одним із ключових чинників, що обмежують державну цілісність та інституційну спроможність Молдови. У цьому сенсі Придністров'я доцільно розглядати як класичний приклад «замороженого конфлікту», який не переходить у фазу врегулювання чи у фазу нової ескалації, а переважно залишається в статусі-кво.

Важливою особливістю є його самопідтримуваний характер. З 1992 року Придністров'я існує як відокремлена територія з власними інституціями, тоді як центральна влада Молдови не має повноцінного контролю над регіоном. Після завершення бойових дій територія проголосила себе Придністровською Молдавською Республікою (ПМР), однак її незалежність не була визнана жодною державою, включно з РФ. Така невизначеність закріпила модель довготривалого перемир'я без остаточного політичного статусу, у межах якого зовнішні «гарантії стабільності» фактично замінили повноцінний мирний процес.

Стійкість цього стану значною мірою підтримується зовнішнім чинником. Російська військова присутність у невизнаній ПМР сформувалася після війни 1992 року на базі колишньої 14-ї армії та зберігається і сьогодні. Йдеться про приблизно 1500 військовослужбовців, значна частина яких є місцевими жителями, тоді як командування здійснюється російськими офіцерами. Додатково у межах Об'єднаної контрольної комісії діє окремий російський миротворчий підрозділ. Ця військова присутність функціонує у взаємодії зі збройними структурами Придністров'я, чисельність яких оцінюється у 10–15 тисяч осіб (армія, поліція, служби безпеки).

Якщо говорити про врегулювання придністровського питання, то міжнародний переговорний формат «5+2», де Молдова та невизнане Придністров'я є сторонами конфлікту, Росія, Україна та ОБСЄ виступають посередниками, а Європейський Союз і США – спостерігачами, фактично вичерпаний. Проте ЄС продовжує виступати як спостерігач і важливий зовнішній актор впливу. Його підхід базується на поєднанні принципу суверенітету та територіальної цілісності Молдови з ідеєю надання Придністров'ю спеціального статусу в межах єдиної держави. Таким чином ЄС поєднує нормативну позицію з прагматичною підтримкою поступового врегулювання конфлікту.

Відсутність реального прогресу у вирішенні питання невизнаної ПМР створює значний виклик у контексті європейської інтеграції країни. Для ЄС це дискусійна тема, адже хоч Молдова формально залишається територіально цілісною державою, проте фактично не здійснює повного контролю над усією своєю територією. Проблема полягає не лише в наявності «замороженого конфлікту», а й у можливому перенесенні проблеми часткового суверенітету всередину Європейського Союзу. У результаті виникає ситуація, коли принципи єдиного правового та безпекового простору ЄС реалізуються нерівномірно, що може ускладнювати як процес ухвалення рішень, так і зовнішньополітичну узгодженість Союзу.

У цьому питанні часто звертаються до кіпрського прецеденту як до можливого орієнтира. Кейс Кіпру залишається єдиним випадком, коли держава вступила до ЄС попри фактичний територіальний поділ. У 2004 році Республіка Кіпр стала членом Європейського Союзу, хоча північна частина острова залишалася поза контролем центральної влади та перебувала під зовнішнім військово-політичним впливом Туреччини. Це було закріплено в Протоколі № 10 до Акта про приєднання 2004 року, відповідно до якого право ЄС (acquis communautaire) було тимчасово призупинене на території Північного Кіпру до моменту політичного врегулювання конфлікту.

Рішення про вступ Кіпру було результатом поєднання кількох факторів: політичного тиску окремих держав-членів (наприклад, Греції), логіки завершення масштабної хвилі розширення на Схід, а також очікування, що саме членство в ЄС може допомогти врегулювати конфлікт. Водночас подальший розвиток подій показав

неідеальність такого підходу. Попри вступ до ЄС, політичне возз'єднання острова так і не відбулося, а територіальний поділ фактично зберігся на невизначений період. Це означає, що конфлікт не був вирішений, а радше «заморожений» уже всередині Європейського Союзу.

Теоретично подібний підхід може бути застосований і до Молдови. Що важливо, у певних аспектах Кишинів вже перебуває в дещо вигіднішому становищі, ніж Кіпр на момент вступу до ЄС. Частина положень Угоди про асоціацію між ЄС і Молдовою, зокрема у сфері торгівлі та технічного регулювання, уже поширюється на Придністров'я. Це означає, що окремі елементи acquis ЄС фактично функціонують на території регіону навіть без його політичної реінтеграції.

До того ж, вступ до ЄС без попередньої реінтеграції міг би прискорити процес європеїзації Молдови та створити додаткові можливості для невизнаного Придністров'я зближуватися з європейським правовим та економічним простором. Крім цього, зростаюча залежність регіону від торгівлі з ЄС та доступу до європейських ринків потенційно може посилити зацікавленість місцевих еліт у прагматичній співпраці з Кишиневом. Важливо, що членство Молдови могло б суттєво збільшити ресурси для майбутньої реінтеграції. Європейські фінансові інструменти, механізми регіонального розвитку та доступ до спільного ринку можуть підвищити привабливість возз'єднання для населення невизнаної ПМР та поступово скоротити економічний і соціальний розрив між двома берегами Дністра.

Водночас застосування кіпрської моделі до Молдови є ризиковим. Якщо у випадку Кіпру зовнішнім актором виступала Туреччина, яка є членом НАТО та кандидатом на вступ до ЄС, то у випадку Придністров'я йдеться про Росію, яку після початку повномасштабної війни проти України ЄС розглядає як одну з головних загроз європейській безпеці. Також досвід Кіпру демонструє, що членство в ЄС не гарантує подальшої реінтеграції держави. До того ж, відсутність чітких умов реінтеграції може знизити прагнення придністровських еліт до політичних компромісів. Якщо регіон зможе зберігати доступ до економічних переваг європейської інтеграції без зміни свого статусу, існує ризик, що теперішній стан справ і надалі буде «заморожений» на невизначений період.

IV. Порівняння з Україною та сценарії

4.1. Синхронність етапів і «швидкість інтеграції»: спільні дати заявок і переговорів, але різний темп через масштаб acquis і війну.

Попри близьку в часі динаміку євроінтеграційних рішень для Молдови та України, зокрема подання заявок на членство та паралельний рух до статусу кандидата і відкриття переговорного процесу, «швидкість інтеграції» в дечому є суттєво відмінною. Формальна синхронність етапів у межах політики розширення ЄС не означає однакового темпу наближення до членства, оскільки на практиці ці процеси визначаються різною глибиною адаптації acquis communautaire та різними внутрішніми чи зовнішніми умовами. У випадку України ключовим стримувальним і водночас трансформуючим фактором виступає повномасштабна війна, тоді як для Молдови вирішальними є інституційні обмеження та структурні реформи, що формують іншу траєкторію інтеграційного прогресу.

Важливо почати з того, що до 2022 року євроінтеграційні шляхи України та Молдови розвивалися в межах звичайного курсу Європейської політики сусідства та Східного партнерства, який передбачав поступове наближення до ЄС. Обидві держави були залучені до процесів секторальної гармонізації та інституційного зближення через підписання Угод про асоціацію та створення Поглиблених і всеосяжних зон вільної торгівлі (DCFTA), що стало ключовим інструментом їхньої євроінтеграції. У цей період темпи зближення визначалися внутрішніми реформами, політичною стабільністю та здатністю імплементувати acquis communautaire. Водночас простежувалися певні відмінності в ритмі інтеграційного прогресу. Молдова раніше перейшла до повноцінного застосування Угоди про асоціацію та DCFTA (з 2016 року), тоді як Україна завершила цей перехід у 2017 році. Проте загалом обидві країни залишалися на практично однаковому етапі відносин з ЄС, де перспектива членства ще не була формально закріплена, а процес інтеграції залишався відкритим і поступовим.

Починаючи з 2022 року, євроінтеграційна динаміка України та Молдови набула винятково прискореного характеру. Переломним моментом стало політичне прискорення процедур після початку повномасштабної війни, коли 28 лютого 2022 року, лише через чотири дні після вторгнення Росії, Україна офіційно подала заявку на членство в Європейському Союзі, при цьому президент Володимир Зеленський закликав до застосування спеціальної процедури вступу. У березні 2022 року аналогічну заявку по-

дала Молдова, що забезпечило майже повну синхронізацію старту євроінтеграційного процесу обох країн. Уже в червні 2022 року Європейська Комісія надала позитивні висновки щодо їхньої перспективи членства, а 23 червня 2022 року Європейська Рада ухвалила рішення про надання Україні та Молдові статусу країн-кандидатів. Подальший розвиток процесу був закріплений на рівні стратегічних політичних рішень Європейського Союзу. Так, 14 грудня 2023 року Європейська Рада ухвалила рішення про відкриття переговорів щодо вступу з Україною та Республікою Молдова.

У 2024 році Європейська Комісія оприлюднила черговий «Пакет розширення», який став одним із ключових інструментів оцінки стану євроінтеграційного руху України та Молдови після запуску переговорів про вступ. У документі узагальнено результати щорічного моніторингу та деталізовано рівень прогресу країн-кандидатів у впровадженні реформ, необхідних для наближення до стандартів ЄС. Згідно зі звітом, попри швидке проходження формальних етапів у 2022-2024 роках, від подання заявок і отримання статусу кандидатів до відкриття переговорів, подальший процес визначається здатністю держав забезпечувати імплементацію acquis communautaire.

Тоді Європейська Комісія окремо підкреслила, що Україна, попри умови повномасштабної війни, зберігає інституційну функціональність і демонструє загальний прогрес у наближенні до європейських стандартів. Водночас наголошується на необхідності подальшого зміцнення судової системи, антикорупційної інфраструктури та механізмів державного управління, оскільки саме ці сфери визначають здатність країни ефективно рухатися в переговорному процесі. Молдова у звіті характеризувалась як держава з більш поступовим і стабільним характером реформ, зокрема у сфері правосуддя та антикорупційної політики. Мова також йшла про вдосконалення процедур добору суддів і прокурорів та посилення інституційної спроможності, однак підкреслювалось, що повна відповідність європейським стандартам ще не досягнута і потребує подальших зусиль. Спільним для обох країн у звіті є прогрес у сфері верховенства права та боротьби з корупцією, що залишається визначальним індикатором реальної готовності до членства. Попри наявність законодавчих змін і створення нових інституцій, ключовим викликом залишається їх практична імплементація, стійкість до політичного впливу та здатність забезпечувати довгострокову ефективність.

25 червня 2024 року відбувся офіційний старт переговорів про вступ, що підкреслило паралельний характер просування України та Молдови в межах оновленої політики розширення ЄС. У цьому контексті президенти України та Молдови неодноразово публічно наголошували на необхідності беззаперечного переходу до повноцінної фази переговорів про вступ, аргументуючи це тим, що обидві держави вже виконали ключові умови, визначені Європейською комісією. Наприклад, під час двосторонньої зустрічі в Києві, яка відбулася у квітні 2026 року, під час вшанування річниці Чорнобильської катастрофи, лідери акцентували на спільному вимірі безпеки України та

Молдови, пов'язаному як з історичною спадщиною ядерної аварії, так і з сучасними викликами, спричиненими повномасштабною війною Росії проти України. Президентка Молдови Мая Санду підкреслила, що європейська інтеграція залишається стратегічним пріоритетом обох держав і безпосередньо пов'язана з їхньою здатністю гарантувати довгострокову стабільність і безпеку.

Важливою датою стало 15 червня 2026 року, коли офіційно стартував перший кластер переговорів про вступ України та Молдови до Європейського Союзу. Змістовно цей кластер охоплює низку переговорних розділів, зокрема судову систему та основоположні права, юстицію, свободу та безпеку, публічні закупівлі, статистику та фінансовий контроль.

4.2. Дилема coupling/decoupling: «пакетний підхід» прив'язав Молдову до України, а вето Угорщини блокує відкриття кластерів обом — новий тип процедурної залежності.

Попри формальне визнання індивідуального характеру переговорних процесів, фактична процедура ухвалення рішень у ЄС дедалі частіше відтворює «пакетний підхід» розгляду обох країн, що обмежує можливості їхнього роз'єднання навіть за умов різного політичного контексту.

На практиці це проявлялось в тому, що замість відкриття перших переговорних кластерів європейські посадовці змушені визнавати, що процес залишається заблокованим через відсутність одностайної згоди між державами-членами ЄС. Ключовим фактором виступала позиція Угорщини щодо України, яка фактично паралізувала на певний момент запуск переговорного етапу для обох країн, попри те, що дискусійно розглядалася можливість розділення процесів і просування Молдови окремо. Однак така опція не була реалізована, оскільки значна частина держав-членів розцінила її як потенційно дестабілізуючу для єдності підтримки України. Додатковим аргументом «проти» стала позиція самої Молдови, яка не зацікавлена у відокремленні свого процесу від України через спільний безпековий та геополітичний контекст.

Проте питання поглиблення «глухого кута», який виник навколо відкриття першого переговорного кластеру, довго залишалось актуальним. Прагнення України до прискореного просування в напрямку членства фактично наштовхнулося на вето Угорщини, що не лише ускладнило український трек, але й опосередковано вплинуло на динаміку молдовської заявки, попри її відносно стабільний прогрес. Як наслідок, обидві країни залишилися в єдиному переговорному «пакеті», де блокування одного

елемента автоматично гальмує загальний процес.

Дискусії про можливе роз'єднання заявок активізувалися саме на тлі тривалого угорського вето, яке обґрунтовувалося різними причинами, серед яких питання війни, енергетичної безпеки, сільського господарства. Попри це, низка держав-членів наполягала, що Молдова не повинна ставати «заручником» блокування українського процесу, особливо з огляду на її вразливість до гібридного впливу та політичного тиску з боку Росії.

З одного боку, і Україна, і Молдова, за оцінками Єврокомісії, відповідають технічним критеріям для запуску першого кластеру. З іншого боку, сам механізм відкриття залишається залежним від одностайності всіх 27 держав-членів ЄС, що перетворює процес на політично вразливий і заблокований у разі одного вето. На цьому тлі дедалі виразніше проявлявся конфлікт у межах самого ЄС. Частина держав-членів, зокрема північні та західноєвропейські країни, різко критикували угорське вето, розглядаючи його як інструмент внутрішньополітичного тиску, що не відповідає логіці merit-based розширення. Водночас представники Угорщини заперечують зв'язок між країнами-кандидатами, наполягаючи на індивідуальному підході та заперечуючи будь-яку форму пакетного розгляду.

У підсумку сформувалась ситуація, яка створила стійкий ефект процедурної залежності, за якого політичні блокування в одному треку автоматично транслюються на інший, що посилює загальну інерційність процесу розширення ЄС і ускладнює реалізацію гнучкого підходу до України та Молдови навіть за умов їхнього прогресу.

4.3. Сценарії та умови незворотності до 2028–2030 рр.

У період до 2028-2030 років європейська інтеграція України та Молдови може розвиватися за кількома сценаріями, однак у всіх випадках спільною рисою залишається те, що процес є стратегічно незворотним. Водночас незворотність не означає швидкого чи гарантованого членства. Йдеться радше про стійкий рух у напрямку ЄС із різними темпами та обмеженнями.

Перший сценарій – поступове, але стабільне просування.

У цьому випадку переговорний процес поступово розблоковується, відкриваються кластери, і країни крок за кроком наближаються до виконання вимог ЄС. Україна і Молдова рухаються в одному пакеті, але з різною швидкістю: Молдова потенційно швидше через менший масштаб реформ, Україна, можливо, повільніше через війну та більшу складність трансформацій. Попри це, загальний напрямок зберігається, а інтеграція стає дедалі більш інституційно закріпленою.

Другий сценарій – часткове розділення темпів без формального розриву.

Тут допускається ситуація, коли Молдова може просуватися швидше в окремих переговорах, але формально обидві країни залишаються пов'язаними політично і процедурно. Це означає не повний decoupling, а радше поступове розходження темпів. Такий варіант можливий, якщо ЄС буде змушений балансувати між принципом індивідуального підходу та політичною підтримкою України. У результаті формується асиметричний рух, але без офіційного розриву процесів.

Третій сценарій – затягування процесу без суттєвого прогресу.

У цьому випадку переговори формально тривають, але реальне просування залишається повільним через інституційні блокування, зокрема через необхідність одностайних рішень і можливі нові вето окремих держав-членів. Це створює ризик замороженого переговорного процесу, коли країни залишаються кандидатами, але без реального наближення до членства.

Отже, до 2028–2030 років інтеграція України та Молдови виглядає як процес із високою ймовірністю продовження, але з різними темпами реалізації.

Висновки

Євроінтеграційний процес Республіки Молдова після 2022 року набув прискореного та політично інтенсивного характеру, що відображає зміну логіки розширення ЄС у бік безпекової та геополітичної доцільності. Молдова стала одним із ключових кейсів «нової хвилі» розширення, де темп процедурного просування суттєво перевищує традиційні моделі попередніх етапів розширення.

Інституційна динаміка реформ є водночас головним досягненням і головним джерелом ризиків. Реформа правосуддя через механізм vetting забезпечила швидке оновлення інституцій і часткове зростання довіри до судової системи, однак спричинила кадрові втрати та створила потенційні виклики для довгострокової інституційної спроможності. Економічна інтеграція з ЄС є глибокою, що підтверджується домінуванням ЄС у зовнішній торгівлі та різким скороченням залежності від Росії. Водночас вона поки що не трансформувалася у стійке економічне зростання, що формує розрив між геополітичною переорієнтацією та відчутними соціально-економічними результатами. У цьому контексті фінансова підтримка ЄС через інструменти на кшталт Плану зростання допомагає виконувати реформи, але водночас підкреслює критичну залежність від адміністративної спроможності держави.

Політична легітимність євроінтеграційного курсу залишається відносно стійкою, але структурно вразливою. Електоральні періоди 2024-2025 років підтвердили збереження проєвропейської більшості, однак її стійкість значною мірою залежить від голосів діаспори, тоді як внутрішній електоральний ландшафт залишається поляризованим. Аналогічно, громадська підтримка ЄС утримується на рівні близько 60%, але значною мірою базується на очікуваннях економічного добробуту та негативному ставленні до Росії, а не на глибокому розумінні інтеграційного процесу.

Ключовим системним викликом залишається безпековий вимір. Молдова функціонує в умовах постійного гібридного тиску з боку Росії, що включає інформаційні операції, кіберзагрози, фінансові схеми впливу та спроби втручання у виборчі процеси. Це переводить євроінтеграцію з площини реформ у площину стійкості держави та її здатності протидіяти зовнішнім впливам. Додатковим довгостроковим ризиком залишається неврегульований Придністровський конфлікт, який підтримується зовнішньою військово-політичною присутністю Росії. У поєднанні з внутрішньою регіональною фрагментацією це формує структурно неоднорідний політико-інформаційний простір держави. У ширшому значенні постає ризик «перенесення конфлікту» в межі Європейського Союзу у разі майбутнього членства, що робить кейс Молдови непростим для політики розширення.

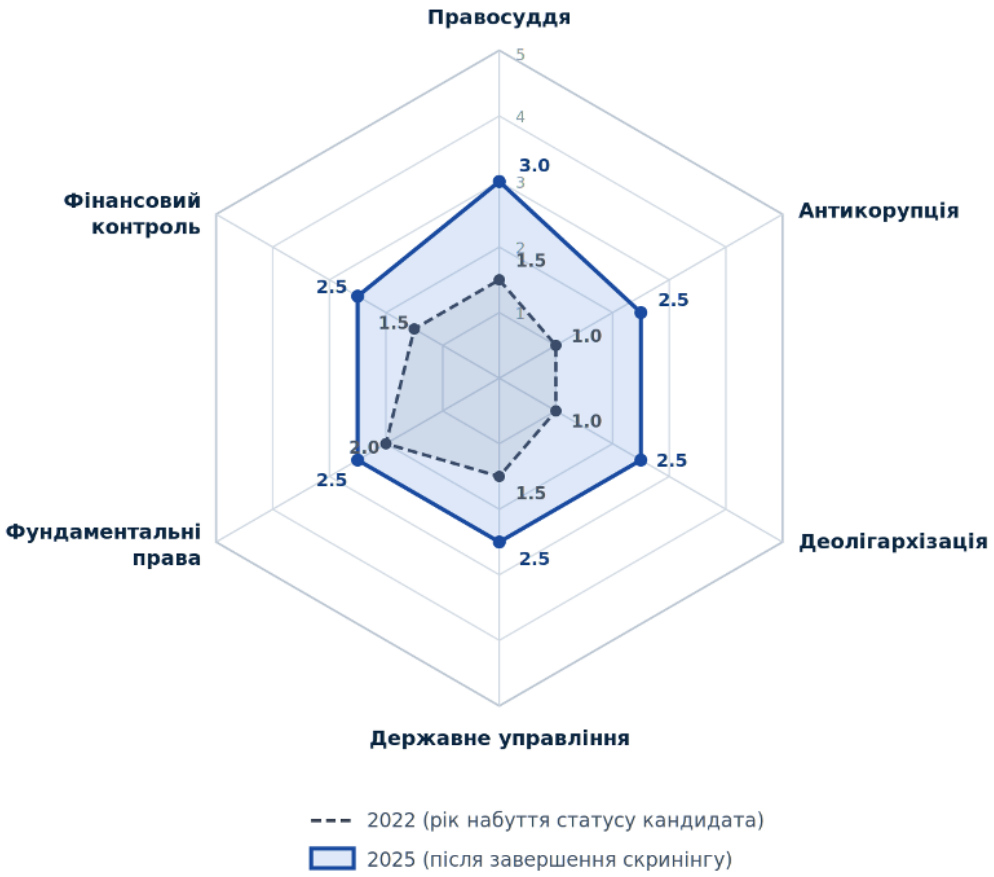
Паралельний рух України та Молдови до ЄС посилює ефект взаємопов'язаної безпеки та формує нову модель «пакетного розширення», де інституційні рішення та політичні блокування взаємно впливають на обидві держави. Це підвищує загальну складність процесу, але водночас закріплює стратегічну єдність їхнього євроінтеграційного курсу.

Додатки

Додаток 1

Прогрес за ключовими вимірами верховенства права та врядування євроінтеграції Республіки Молдова

Політико-правовий блок Кластера 1 «Основи»: авторська оцінка за шкалою 0–5, 2022 проти 2025

Додаток 2

Методологія оцінювання прогресу за вимірами Кластера 1 «Основи» Республіки Молдова

Європейська Комісія не послуговується числовими оцінками. У звітах Enlargement Package вона описує стан справ за п'ятиступеневою шкалою готовності, а річну динаміку за шестиступеневою шкалою прогресу. Щоб зробити порівняння 2022 і 2025 років наочним, ці якісні формулювання було переведено в єдину числову шкалу 0–5 за фіксованим правилом, описаним нижче. Бал для кожного виміру складається з двох компонентів: базового рівня готовності та поправки на накопичену динаміку.

Крок 1. Базовий рівень готовності (шкала Єврокомісії state of play)

Формулювання Єврокомісії	**Бал**
early stage	1,0
some level of preparation	2,0
moderately prepared	3,0
good level of preparation	4,0
well advanced	5,0

Крок 2. Поправка на динаміку (шкала Єврокомісії «progress»)

Оскільки діаграма відображає рух між двома часовими точками, до базового рівня додавалася поправка, що відбиває темп реформ за відповідний період згідно з формулюваннями звітів.

Шкала Єврокомісії	**Бал**
backsliding	−0,5
no progress	0,0
limited progress	+0,25
some progress	+0,5
good progress	+0,75
very good progress	+1,0

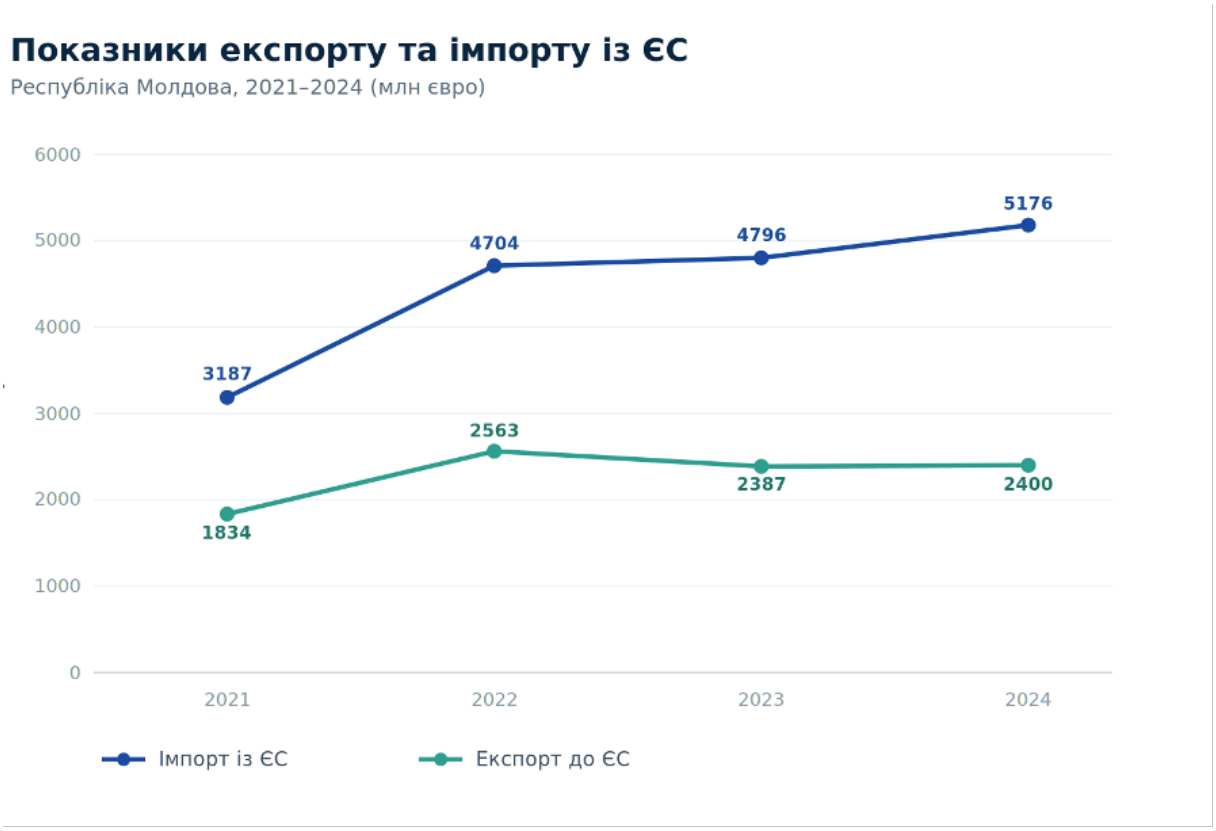
Для точки 2022 року, що відповідає моменту набуття статусу кандидата, базовий рівень брався переважно як «early stage» або нижня межа «some level of preparation», оскільки більшість реформ Кластера 1 перебувала на старті. Для точки 2025 року бал визначався за звітом SWD(2025) 758 final від 4 листопада 2025 року.

Додаток 3

Таблиця-обґрунтування за вимірами

Вимір	**Формулювання Єврокомісії (2022)**	**Формулювання Єврокомісії (2025)**	**Бал (2022)**	**Бал (2025)**
Правосуддя	reform of the judiciary at an early stage vetting just launched under Law No. 26/2022	some level of preparation... made good progress in reforming the justice sector. The vetting and appointment of top judges and prosecutors continued	1,5	3,0
Антикорупція	some level of preparation in the fight against corruption	some level of preparation... some progress	2,0	2,5
Деолігархізація	implement the commitment to de-oligarchisation by eliminating the excessive influence of vested interests no effective mechanism yet	shift from the personal-status law of 2023 (criticised by the Venice Commission) to a sectoral approach systemic progress limited	1,0	2,5
Фундаментальні права	the legislative and institutional framework is largely in place	the legislative and institutional framework is largely in place... some progress, but intimidation of journalists increased and detention conditions persist	2,0	2,5
Державне управління	new Public Administration Reform Strategy 2023–2030 adopted needs to continue increasing its capacity to implement the reforms	progress on digitalisation of services, yet weak administrative capacity remains a recurring concern	1,5	2,5
Фінансовий контроль	early stage	some level of preparation... good progress but the efficiency of parliamentary oversight... needs to improve	1,5	2,5

Додаток 4

Показники експорту та імпорту із ЄС
Республіка Молдова, 2021–2024 (млн євро)
6000
5000
4000
3000
2000
1000
0
3187
4704
4796
5176
1834
2563
2387
2400
2021
2022
2023
2024
Імпорт із ЄС
Експорт до ЄС

Додаток 5

Фінансова підтримка ЄС для Молдови
2021–2027, млн євро
2000
1500
1000
500
0
≈ 1,6 млрд €
1600
≈ 1,9 млрд €
385
1500
EIP
Економічний та інвестиційний план
План зростання
Reform and Growth Facility, 2025–2027
Пільгові кредити (~1,5 млрд €)
Гранти (~385 млн €)

Додаток 6

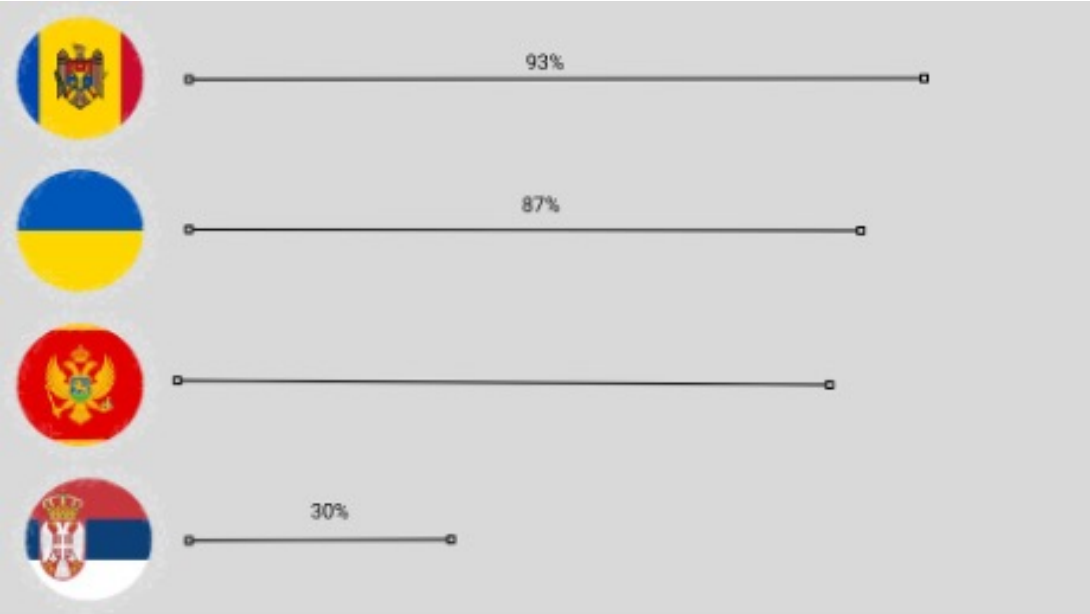
Карта-схема (Румунія, Україна, Придністров'я, Гагаузія)

Карта показує Молдову як країну між двома іншими важливими державами — Румунією на заході та Україною на сході. Молдова виступає державою, у якій існує значна внутрішня фрагментація. На сході розташоване Придністров'я як невизнана територія та «заморожений конфлікт» із власними інституціями і зовнішньою підтримкою. На півдні знаходиться Гагаузія, автономний регіон із виразною політичною та інформаційною специфікою і поширеними проросійськими наративами. У цьому контексті Україна відіграє ключову роль як східний сусід та партнер в євроінтеграції і одночасно фактор нестабільності та безпеки всього регіону. Румунія, натомість, є важливим каналом європейської інтеграції та інституційного зближення з ЄС. У результаті Молдова і її сусідство з Україною та Румунією формують складну систему перетину безпекових ризиків, інформаційних впливів і незавершених конфліктів, де державна цілісність і зовнішньополітична орієнтація залишаються предметом постійної напруги.

Додаток 7

Порівняльна «шкала швидкості» Молдова / Україна / Балкани

Марта Кос, представниця ЄС з питань розширення, позитивно оцінила прогрес реформ в Україні (≈87%), попри війну, але наголосила на потребі посилити контроль, щоб не допустити відкату змін. Вона відзначила, що Україна поступається лише Молдові (93%) і значно випереджає деякі балканські країни (≈30%), але повне членство до 2027 року вважає нереалістичним.

Порівняльний прогрес реформ країн-кандидатів на вступ до ЄС

Країна	**Прогрес**	**Характеристика**
Молдова	93%	Лідер серед кандидатів, найближча до завершення основних реформ.
Україна	87%	Дуже високий темп реформ, попри війну та кризові умови.
Чорногорія	—	Країна, яка вважається найближчою до вступу до ЄС серед Західних Балкан.
Сербія	~ 30%	Значно повільніший прогрес у порівнянні з Україною та Молдовою.

Аналітична записка підготовлена експертами дослідницької програми Регіональних ініціатив і сусідства Ради зовнішньої політики "Українська призма" в рамках проекту за підтримки Міжнародного фонду "Відродження". Вона представляє позицію авторів і не обов'язково відображає позицію Міжнародного фонду "Відродження".

UKRAINIAN PRISM:
TEN YEARS
OF EXPERTISE

INTERNATIONAL
RENAISSANCE
FOUNDATION